

EUROOPA
KOMISJON

LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 15.5.2019
JOIN(2019) 9 final

ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

EL ja Kesk-Aasia: uued võimalused tugevama partnerluse loomiseks

Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule

EL ja Kesk-Aasia: uued võimalused tugevama partnerluse loomiseks

SISSEJUHATUS

Euroopa Liidul (EL) ja viiel Kesk-Aasia riigil (Kasahstan, Kirgiisi Vabariik, Tadžikistan, Türkmenistan ja Usbekistan) on **tugevatel vastastikustel huvidel põhinevad pikaajalised suhted**.

*ELi 2007. aasta Kesk-Aasia strateegia*¹ aitas ELil ja Kesk-Aasia riikidel jõuda oma koostöös enneolematu tasemeni. Kesk-Aasia strateegiline geograafiline asukoht Euroopa ja Aasia ristumiskohas, selle osa ELi energiaimpordis ja seitsmekümne miljoni elaniku võimalik turupotentsiaal, samuti ELi huvi piirkondliku julgeoleku vastu on muutnud Kesk-Aasia ELi jaoks üha olulisemaks partneriks.

Mõningad **praegused suundumused Kesk-Aasias** on ELi ja Kesk-Aasia partnerluse edasiarendamise **uusi võimalusi** veelgi avardanud. Piirkonnas toimuvad **reformiprotsessid** on toonud kaasa ELi-poolse poliitilise tunnustuse ja nüüdisajastamise toetamise vajaduse. **Uut hoogu saanud piirkondlik koostöö**, mille näiteks on 2018. aasta märtsis Astanas toimunud esimene mitteametlik Kesk-Aasia riigijuhtide tippkohtumine, on suurendanud ELi kogemuse olulisust ühistele probleemidele koostööpõhiste lahenduste väljatöötamisel. Uuendatud jõupingutused **Euroopa ja Aasia ühendatuse** edendamiseks on suurendanud huvi ELi kestliku ühenduvuse käsitlesviisi vastu. Kesk-Aasia ja **Afganistani** tugevam koostöö on sundinud kehtestama uued parameetrid seoses ELi enda jõupingutustega riigis rahu edendada. Võimalust ELiga ühistel eesmärkidel koostööd teha suurendab ka mõne Kesk-Aasia riigi väljendatud uus ambitsioon osaleda aktiivsemalt **üleilmsetes ja piirkondlikes küsimustes**.

ELi tegutsemisel piirkonnas on võimalik tugineda **märkimisväärsetele väärtustele**. Kesk-Aasia riigid võivad usaldada ELi kui juhtivat doonorriiki ning pühendunud partnerit reformi- ja majandusliku ülemineku protsessis, juhtivat toetajat lõimumisel maailma kaubandussüsteemiga – mis on kvaliteetsete investeeringute ja tänapäevase tehnoloogia allikas – ning piirkondliku koostöö alaste jõupingutuste loomulikku pooldajat.

Käesoleva ühisteatise eesmärk on luua **Kesk-Aasia riikidega tugevam, nüüdisaegsem ja mitteväljavahel partnerlus, et piirkond areneks jätkusuutliku, vastupidavama, jõukama ja tihedamalt seotud majandusliku ja poliitilise ruumina**. Ühisteatise aluseks on kogemused, mis on saadud seoses ELi kaasatusega piirkonnas, selles võetakse arvesse muid asjakohaseid strateegiaid, sealhulgas *Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegiat*,² uut *Euroopa arengukonsensust*,³ *ELi Euroopa ja Aasia ühenduvuse strateegiat*⁴ ning *ELi Afganistani-strateegiat*,⁵ ning juhendatakse *ÜRO kestliku arengu tegevuskavast aastani 2030 „Muudame oma maailma“*.⁶

ELi strateegias keskendutakse **kolmele omavahel seotud ja üksteist tugevdavale prioriteedile**.

¹ EL ja Kesk-Aasia: uue partnerluse strateegia, 10113/07, 31. mai 2007.

² Euroopa Liidu üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia „Ühtne visioon, ühine tegevus: tugevam Euroopa“, juuni 2016.

³ Uus Euroopa arengukonsensus „Meie maailm, meie väärikus, meie tulevik“, ELT C 210, 30. juuni 2017.

⁴ Euroopa ja Aasia ühendamine – ELi strateegia põhielemendid – nõukogu 15. oktoobri 2018. aasta järeldused, 13097/18.

⁵ Afganistan – nõukogu 16. oktoobri 2017. aasta järeldused, 13098/17.

⁶ Kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 „Muudame oma maailma“, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 25. septembril 2015.

➤ Partnerlus toimetulekuvõime nimel

EL teeb Kesk-Aasia riikidega koostööd nende sotsiaal-majanduslikke eesmärgi ja julgeolekut mõjutavate probleemide ennetamisel ja lahendamisel ning nende reformi- ja nüüdisajastamise valmiduse edendamisel. EL edendab demokraatiat, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtet, tõhustab koostööd Pariisi kliimakoostööde täitmisel ning tegeleb piirkondadeüleste keskkonnaprobleemidega, et muuta need võimalusteks, ning tugevdab koostööd rände valdkonnas.

➤ Partnerlus heaolu nimel

EL teeb Kesk-Aasia riikidega koostööd nende märkimisväärse kasvupotentsiaali vallandamisel, soodustades konkurentsivõimelise erasektori arengut ning edendades usaldusväärset ja avatud investeerimiskeskonda. EL teeb koostööd oskuste, teadusuuringute ja innovatsiooni arendamisel, pöörates erilist tähelepanu noortele. Liit püüab tegeleda piirkondadevahelise kaubanduse ja investeringute struktuursete piirangute küsimusega, toetada ülejäänud Kesk-Aasia riikide ühinemist Maailma Kaubandusorganisatsiooniga (WTO) ning edendada kestlikku ühenduvust.

➤ Parem koostöö

EL teeb Kesk-Aasia riikidega koostööd, et tugevdada partnerluse struktuuri, intensiivistada poliitilist dialoogi ja avada kodanikuühiskonnale osalemisruum. EL jääb piirkonna juhtivaks arengupartneriks. Ta tugevdab avalikku diplomaatiat, et rõhutada partnerluse eeliseid piirkonna ja selle kodanike jaoks.

Austades küll iga oma Kesk-Aasia partneri püüdlusi ja huve ning toetades vajadust eristada konkreetsete riikide olukorda, püüab EL süvendada koostööd nende Kesk-Aasia riikidega, kes soovivad ja suudavad suhteid tihendada. EL püüab teha koostööd kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, kui selline laiem kaasamine aitab kaasa ELi ja kõnealuse strateegia üldiste eesmärkide saavutamisele. **Uue põlvkonna kahepoolsed laiendatud partnerlus- ja koostöölepingud**, mille EL on sõlminud ja mida ta võib sõlmida konkreetsete Kesk-Aasia riikidega,⁷ on jätkuvalt ELi osalemise nurgakivi. Käesoleva ühisteatise eesmärk on **rakendada ellu ELi tegevuspõhimõtete ja vahendite ulatuslik kogum**, mida hakatakse kasutama ELi ja Kesk-Aasia partnerluse järgmisele tasemele viimiseks, ning **juhendada** ka ELi arengukoostöö ja -abi kavandamist.

Üldine prioriteet: investeerimine piirkondlikku koostöösse Kesk-Aasiaga

ELil on suur huvi näha, et Kesk-Aasia areneb pigem reeglitel põhineva koostöö ja ühenduvuse kui konkurentsi ja rivaalitsemissuhteid piirkonnana. EL on otsustanud investeerida uutesse võimalustesse ja kasvavas potentsiaali teha koostööd piirkonnas ja piirkonnaga tervikuna.

Piirkondlik koostöö peaks võimaldama Kesk-Aasia riikidel oma vastastikust sõltuvust paremini hallata, tegeleda oma nõrkade kohtade ja ühiste muredega, vallandada oma majanduskasvu potentsiaal, suurendada mõju rahvusvahelistes suhetes ning säilitada oma sõltumatus ja identiteet.

⁷ EL on sõlminud laiendatud partnerlus- ja koostöölepingu Kasahstaniga. Laiendatud partnerlus- ja koostöölepingu läbirääkimisi peetakse Kõrgõzstani ja Usbekistaniga. Tadžikistan on väljendanud huvi laiendatud partnerlus- ja koostöölepinguid käsitlevates läbirääkimistes osalemise vastu. Laiendatud partnerlus- ja koostöölepingud loovad raamistiku, mis ei välista osalemist teistes olemasolevates koostööalgatustes, nagu vabakaubanduslepingud ja Euraasia Majandusliit, mille liikmed on Kasahstan ja Kõrgõzstan.

Kuigi piirkondliku koostöö vabatahtlike vormide edendamise viisid peavad omas tempos kindlaks määrama Kesk-Aasia riigid ise, **toetab EL neid protsesse**, tuginedes oma kogemustele integratsioonimehhanismide ja suuremate ühendusvõimaluste toodava kasu valdkonnas.

ELi ja Kesk-Aasia dialoog ning ELi rahastatavad piirkondlikud programmid aitavad kaasa piirkondliku tasandi koostöölahenduste edendamisele sellistes valdkondades nagu keskkond, vesi, kliimamuutused ja säästev energia; haridus; õigusriigi põhimõte; kestlik ühenduvus; uimastipoliitika; julgeolek ja radikaliseerumise ärahoidmine; piirihaldus ja piirkondadevahelise kaubanduse hõlbustamine.

Olenevalt küsimusest ning kui see on ELi ja Kesk-Aasia jaoks kasulik, võivad dialoog ja koostööprogrammid Kesk-Aasia riikidega laieneda **naaberriikidesse**, nagu **idapartnerluse riigid**, Afganistan ja teised riigid. Kesk-Aasia ja **Afganistan** on teineteise jaoks üha tähtsamaks muutnud, arvestades nende ühist huvi julgeoleku ja stabiilsuse, veemajanduse ja tõhusate ühendusvõimaluste loomise vastu. Seetõttu on prioriteediks Afganistani lõimimine asjakohastes ELi ja Kesk-Aasia dialoogi kohtumistesse ja piirkondlikesse programmidesse ning Afganistani ja Kesk-Aasia partneritega elluviidavate mitmepoolsete koostööprojektide toetamine.

1. PARTNERLUS TOIMETULEKUVÕIME NIMEL

ELi strateegiline huvi on kindlustada Kesk-Aasia, selle riikide ja ühiskondade toimetulekut. Selleks on vaja tugevdada nende suutlikkust ennetada välis- ja sisesurvet ning sellele vastu seista, viia ellu reforme ning lahendada globaliseerumisest, elanikkonna kiirest kasvust, kliimamuutustest ja keskkonna olukorra halvenemisest, vee- ja energiaressursside nappusest, tööjõu rändest ja uutest julgeolekuohtudest tulenevaid probleeme. Võttes arvesse, et Kesk-Aasia riigid on oma sotsiaal-majanduslikus arengus jõudnud erinevate etappideni ja järgivad erinevaid mudeleid, keskendub EL kõige pakilisematele nõrkadele kohtadele, tuginedes olemasolevatele tugevatele külgedele ja suunates jõupingutused nendele valdkondadele, kus ta saab midagi ära teha. ELi prioriteetideks jäävad Kesk-Aasia üha enam nutivahendeid kasutavate ja edasipüüdlike noorte elanike jaoks asjakohaste võimaluste edendamine ning naiste ja tüdrukute võimestamine.

1.1. Demokraatia, inimõiguste ja õigusriigi põhimõtte edendamine

Demokraatlike institutsioonide kindlustamine, kodanike võimestamine ning kaasavamate poliitiliste ja majanduslike juhtimisstruktuuride loomine, õigusriigi edendamine, avaliku sektori asutuste aruandekohustuse tugevdamine ja inimõiguste austamise tagamine on Kesk-Aasia kestliku arengu edukuse põhitingimused. Seepärast jääb inimõiguste austamine ELi kahepoolsetes suhetes piirkonna riikidega tähtsaks elemendiks.

EL edendab jätkuvalt **inimõigusi kooskõlas rahvusvaheliste standarditega**, keskendudes väljendusvabadusele (sealhulgas meedia mitmekesisusele), ühinemisvabadusele, naiste õigustele, laste õigustele, vähemuste õigustele ja diskrimineerimisvastasele võitlusele ning piinamise ärahoidmisele ja kaotamisele. EL püüab luua ka partnerlusi, näiteks algatuse *Good Human Rights Stories Initiative* raames.

EL julgustab Kesk-Aasia riike **jätkama koostööd ÜRO lepingu alusel loodud asutuste ja ametitega ning kasutama erimenetlusi**. Liit edendab koostööd **mitmepoolsetes inimõiguste foorumites**, nagu *ÜRO Inimõiguste Nõukogu* ja *ÜRO Peaassamblee kolmas komitee*. Ta teeb koostööd peamiste rahvusvaheliste inimõiguste ja põhiliste töönormide konventsioonide ja resolutsioonide ratifitseerimiseks ja rakendamiseks, kasutades selleks piirkonna toetuskõlblike riikide jaoks *kestliku arengu ja hea valitsemistava edendamiseks kohaldatavat stimuleerivat erikorda* (GPS+). ELi

liikmesriikide kogemused *Rahvusvahelise Kriminaalkohtu* Rooma statuudiga ühinemiseks vajalike õiguslike kohanduste valdkonnas võivad olla kasulikud Kesk-Aasia riikidele.

Kodanikuühiskonna osalemisel avalikus otsustusprotsessis on tähtis roll Kesk-Aasias käimasolevate ajakohastamisprotsesside jätkusuutlikkuse tagamisel. EL edendab kodanikuühiskonnale võimalusi pakkuvat õigus- ja poliitilist keskkonda, kus inimõiguste kaitsjad, ajakirjanikud ja sõltumatute ametiühingute liikmed ning tööandjate organisatsioonid saavad vabalt ja turvaliselt tegutseda. EL soodustab dialoogi ja koostööd kodanikuühiskonna ja kõigi tasandite haldusasutuste vahel.

EL tõhustab jõupingutusi **demokraatia, õigusriigi ja hea valitsemistava** edendamiseks, mis on vajalikud selleks, et muuta avalik-õiguslikud institutsioonid oma kodanike suhtes arvestavamaks ja vastutustundlikumaks ning meelitada ligi välisinvesteeringuid. EL jätkab õiglase ja läbipaistva valimisprotsessi edendamist. Ta tõhustab õigusala ja kohtute koostööd, sealhulgas Euroopa Nõukoguga, et edendada õigussüsteemide sõltumatust ja tõhusust. Kuna **korruptsioon** on piirkonnas jätkuvalt laialt levinud, pakub EL eksperditeadmisi riikidele, kes soovivad teha vajalikke muudatusi õigusaktides ja haldussüsteemides ning tugevdada oma sõltumatuid järelevalveasutusi.

Arvestades positiivset ülekanduvat mõju paljudes valdkondades, alates radikaliseerumisvastasest võitlusest kuni erasektori arenguni, edendab EL – sealhulgas *ÜRO naisküsimate, rahu ja julgeoleku tegevuskava* ELi koostöö asjakohastes aspektidesse lõimimise kaudu – **soolist võrdõiguslikkust ning naiste ja tüdrukute võimestamist**, sest nende potentsiaal osaleda sotsiaalses, majanduslikus ja poliitilises elus on piirkonnas endiselt suuresti kasutamata. Seejuures võib olulist rolli mängida algatus „Spotlight“⁸.

Esmatähtsaks jääb **inimväärse töö edendamine ja rahvusvaheliste tööstandardite järgimine**. EL aitab toetuda *Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO)* põhikonventsioonide täitmisel viimastel aastatel tehtud edusammudele ning julgustab ratifitseerima ja rakendama ILO konventsioone töö inspekteerimise, töetervishoiu ja tööohutuse ning töötingimuste kohta. EL edendab *ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete* järgimist.

Seejuures on otsustava tähtsusega koostöö *Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooniga (OSCE)*,⁹ ka kohalikul tasandil. EL edendab OSCE põhimõtete ja kohustuste täitmist ja rakendamist, tugevdab koostööd autonoomsete institutsioonide, *OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo* ning rahvusvähemuste ülemvoliniku ja meediavabaduse esindajaga ning ergutab Kesk-Aasia riike tugevdama oma koostööd OSCEga ja toetama selle kohapealseid missioone piirkonnas.

Samuti tugevdab EL usaldusväärse ärikeskkonna ja inimväärse töö tagamise tegevuskava edendamisel koostööd *Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni* ning ILOga.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *piirkondlike programmide kasutamine selleks, et toetada õigus- ja kohtureformi, inimõiguste, rahvusvaheliste tööstandardite, hea valitsemistava, valimisreformi ja naiste võimestamise alaste kogemuste jagamist ELi ja Kesk-Aasia vahel, Kesk-Aasia riikide seas ja idapartnerluse riikidega*
- *kodanikuühiskonna aktivistidele ja inimõiguste kaitsjatele inimõiguste ja eestkõnelemise oskuste alal koolituste pakkumine ning piirkonnas nende vahel, aga ka ELi ja idapartnerluse riikide kolleegidega piiriüleste kontaktide edendamine*

⁸ Algatus „Spotlight“ on ELi ja ÜRO ühisalgatus, mille eesmärk on kaotada naiste- ja tütarlastevastane vägivald.

⁹ Kõik Kesk-Aasia riigid on OSCE liikmed.

1.2. Koostöö tugevdamine piirihalduse, rände ja liikuvuse valdkonnas ning ühiste julgeolekuprobleemidega tegelemine

EL ja Kesk-Aasia on olnud pikaajalised julgeolekupartnerid. **ELi ja Kesk-Aasia kõrgetasemelise poliitilise ja julgeolekualase dialoogiga** seotud korrapärased kohtumised annavad võimaluse vahetada arvamusi laiemate julgeolekuprobleemide ja tõhusate poliitiliste meetmete kohta. EL edendab piirkonnaga tehtava julgeolekukoostöö puhul **integreeritud lähenemisviisi** ja tõhustab koostööd, et lahendada ebakindluse peamised põhjused, nagu vaesus, sotsiaalne tõrjutus ja marginaliseerumine, piiratud poliitiline osalus, institutsioonilised puudused, korruptsioon ja loodusvarade halb majandamine. Inimeste püsiva julgeoleku edendamiseks püüab EL teha koostööd Kesk-Aasia riikidega **julgeolekusektoris** ja kaaluda koostööd, mille eesmärk on suurendada sektori aruandekohustust ja selle reformi tulemuslikkust.

Kliimamuutused ja keskkonnaseisundi halvenemine võivad ohtu mitmekordistada. Seepärast lõimib EL keskkonnapoliitika, kliima ja julgeoleku vahelise seose rohkem oma poliitilisse dialoogi, konfliktide ennetamisse, arengu- ja humanitaartegevusse ning katastroofiohu vähendamise strateegiatesse kogu Kesk-Aasias.

Terrorism ja vägivaldne äärmuslus on jätkuvalt probleemiks nii ELis kui ka Kesk-Aasias. Koostöö vägivaldse äärmusluse ja radikaliseerumise ennetamisel, terrorismi rahastamise takistamisel ja tagasipöörduvate terroristide küsimuse käsitlemisel jääb partnerluse prioriteediks ning seda arendatakse koos äsja loodud ametikohale nimetatud ELi julgeoleku- ja terrorismivastase võitluse asjatundjaga, kes tunneb Kesk-Aasia piirkonda, ning koostöös kodanikuühiskonnaga, pöörates pidevalt tähelepanu inimõigustele. EL edendab vägivaldse äärmusluse ennetamise heade tavade vahetamist, sealhulgas vägivaldse äärmusluse tõuketegurite uurimine, ennetusmeetmed ja vastumeetmed. Liidu eesmärk on tugevdada kohalike kogukondade vägivaldsele äärmuslusele vastupanu võimet, austades samal ajal inimõigusi ja õigusriigi põhimõtet ning järgides sootundlikkuse põhimõtteid, kooskõlas *ÜRO vägivaldse ekstremismi tõkestamise tegevuskavaga*.

Tuginedes piirkonna varasematest programmidest saadud kogemustele, tugevdab EL koostööd Kesk-Aasiaga **nüüdisaegse integreeritud piirihalduse** valdkonnas, laiendades piirkondlikku koostööd Afganistanile. EL otsib lisavõimalusi, kuidas tõhustada koostööd piirkonnaga **võitluses organiseeritud kuritegevuse, rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise, inimkaubanduse ja ebaseadusliku uimastikaubanduse vastu**. EL jätkab koostööd integreeritud ja tasakaalustatud uimastipoliitika väljatöötamisel.

Kesk-Aasia piirkonnas rände ja liikuvuse haldamise parandamiseks ning tingimuste loomiseks Kesk-Aasia riikide, ELi ja teiste partnerriikide kodanike vahel paremate kontaktide tekkeks keskendutakse tugevdatud koostöö puhul **ebaseadusliku rände probleemi lahendamisele**, austades seejuures täielikult inimõigusi. See eeldab koostööd piirihalduse, ebaseaduslike rändajate tagasisaatmise ja tagasipöördujate taasintegreerimise valdkonnas, tegelemist **ebaseadusliku rände algpõhjustega** läbi kutseõppe, inimväärsate töötingimuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamise kohapeal, seadusliku rände kanalite toetamist ning mõjusate õigusaktide ja süsteemide kehtestamist, et abistada inimkaubanduse ohvreid ja rahvusvahelist kaitset vajavaid isikuid.

Selleks julgustab EL Kesk-Aasia riike **arendama riiklikku rändepoliitikat** eesmärgiga **teha koostööd piirkondlikul tasandil ning tegutsema ühiselt liikuvuse ja rände mitmepoolse juhtimise**

valdkonnas, järgides Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni juhtpõhimõtteid. Samal ajal tugevdab EL ka oma kahepoolset rände- ja liikuvusalast dialoogi ja koostööd Kesk-Aasia riikidega, eelkõige laiendatud partnerlus- ja koostöölepingute raames.

EL teeb Kesk-Aasia riikidega koostööd, et edendada avatud, vaba ja turvalist küberruumi ning tugevdada **küberturvalisust**.

EL jätkab koostööd piirkonnaga **massihävitusrelvade leviku tõkestamise, kaheksa kasutusega kaupade ekspordi ning tuumaohutuse ja -julgeoleku** valdkonnas, kasutades täiel määral *Kesk-Aasia keemilise, bioloogilise, radioloogilise ja tuumaohu vähendamise tippkeskust*. Liit alustab tihedamat dialoogi Kesk-Aasia riikidega **kriisiohjamise ja rahuvalve** üle.

ELi huvides on ka jätkata piirkondlikes julgeolekustruktuurides, näiteks **Šanghai Koostööorganisatsioonis** ja **Ühise Julgeoleku Lepingu Organisatsioonis**, toimuva jälgimist.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *ELi ja Kesk-Aasia kõrgetasemelise poliitilise ja julgeolekualase dialoogi ning Kesk-Aasia piirkondliku pädevusega ELi terrorismivastase võitluse ja julgeolekueksperdi äsja loodud uue ametikoha kasutamine, et tugevdada praktilist koostööd laiema julgeolekukava raames, hõlmates julgeolekusektori reformi, juhtimist, hübriidohtusid ning vee ja julgeoleku seost*
- *ELi ja Kesk-Aasia ekspertide sihtotstarbeliste kohtumiste korraldamine vägivaldse äärmusluse ennetamise ja terrorismivastase võitluse teemal, et edendada parimate tavade jagamist ja piiriülese koostöö tugevdamist kooskõlas asjakohaste rahvusvaheliste kohustustega*
- *OSCEga koostöö ja koostoime tugevdamine piiriüleste ohtude ennetamisel ja nende vastu võitlemisel Kesk-Aasias*
- *koostöö jätkamine uimastipoliitika valdkonnas, et veelgi tugevdada narkootikumide nõudluse vähendamise riiklikku poliitikat ja võidelda ebaseadusliku uimastite pakkumise ja sellega seotud organiseeritud kuritegevusega*
- *küberturvalisuse ja hübriidohtude valdkonna teadmiste jagamine, sealhulgas Kesk-Aasia võimetus osaleda hübriidohtude ühisel tuvastamisel ELi hübriidohtude uuringute osana*
- *koostöö tugevdamine nüüdisaegse integreeritud piirihalduse valdkonnas, tuginedes ELi ja Kesk-Aasia ning ELi ja Afganistani pikaajalisele koostööle*
- *rännet ja liikuvust käsitleva dialoogi ja selles valdkonnas tehtava koostöö tõhustamine laiendatud partnerlus- ja koostöölepingute ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni raamistikus*

1.3. Säätva keskkonna-, kliima- ja veemajanduse edendamine

Kesk-Aasia seisab silmitsi üha rängemate keskkonnaprobleemidega. Koosmõju, mida avaldavad kliimamuutused, mille tõttu on hakanud vähenema veevool, sest Kesk-Aasia jõgesid toitvad liustikud kuivavad kokku, ning rahvastiku kiire juurdekasv teravdab piirkonna mõningaid keskkonnaprobleeme, mis võivad mõjutada majandusarengut, julgeolekut ja rännet.

EL suudab aidata piirkonnal need probleemid võimalusteks muuta. Kuna tegemist on oma olemuselt piiriüleste küsimustega, mille puhul on nõutav vastastikune usaldus ja koostöölahendused, järgib EL keskkonna, vee ja kliimamuutuste valdkonnas tehtavas koostöös jätkuvalt **piirkondlikku lähenemisviisi**.

EL teeb koostööd oma Kesk-Aasia partneritega **kliimamuutusi käsitleva Pariisi kokkuleppe**¹⁰ ja riiklikult kindlaksmääratud panuste rakendamisel konkreetsete meetmete abil, mille eesmärk on kliimamuutuste leevendamine, nendega kohanemine ja katastroofiohu vähendamine.

EL toetab Kesk-Aasia riike rangete keskkonnastandardite vastuvõtmisel ja julgustab neid minema lineaarsetelt tootmismudelilt üle **ringmajandusele**, mille puhul toodete väärtust säilitatakse võimalikult kaua, suurendatakse energia- ja ressursitõhusust ning vähendatakse jäätmeid ning CO₂ ja saasteainete heitkoguseid. Selline üleminek säästvale tarbimisele ja tootmisele võib tuua olulist kasu inimeste tervisele ja elukvaliteedile, aidates samal ajal edendada majanduse mitmekesistamist, luues uusi äri võimalusi ja ergutades majanduskasvu.

Tuginedes piirkonna potentsiaalile päikese-, tuule- ja hüdroenergia valdkonnas, ergutab EL Kesk-Aasia **energiasektori reforme ja üleminekut vähese CO₂-heitega majandusele**. ELi **taastuvenergia ja energiatõhususe valdkonna** tehnoloogia ja eksperditeadmiste kättesaadavaks tegemine ning õigusaktide reformide kohta nõu andmine peaks aitama tugevdada piirkonna energiakindlust, aidates saavutada kliimaeesmärke ning luua töökohti ja äri võimalusi mõlemal poolel.

EL edendab ka **paremat keskkonnavalast juhtimist** ja toetab Kesk-Aasia riikide suutlikkuse suurendamist, et kaasata keskkonnaküsimused teistesse poliitikavaldkondadesse ja avalikku otsustusprotsessi, eelkõige keskkonnamõju asjakohase hindamise kaudu. EL edendab ühenduvustaristusse tehtavate investeeringute keskkonnasäästlikkust ja kõikide Kesk-Aasia riikide ühinemist piirkondlike ja ülemaailmsete mitmepoolsete keskkonnalepingutega.

Loodusvarade säästva majandamise, elurikkuse kaitsmise ja ökoloogilise turismi valdkonnas kogemuste jagamine võib aidata saavutada mitmesuguseid eesmärke, nagu maaelu areng, ökosüsteemide säilitamine ja keskkonnateadlikkuse parandamine.

Kooskõlas Euroopa Liidu Nõukogu järeldustega veediplomaatia kohta¹¹ jääb piirkonnas tähtsaimaks küsimuseks **vee, rahu ja jõukuse alase piirkondliku tegevuskava** edendamine. EL ergutab jätkuvalt vastastikku vastuvõetavaid lahendusi, et parandada piirkondlikku koostööd piiriüleste veevarude õiglase haldamise alal, tehes seda kooskõlas asjaomaste ÜRO asutuste ja muude partneritega. EL edendab ühinemist *Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjoni veekonventsiooniga*¹² ja selle rakendamist, ergutab koostööd **Araali mere** piirkonnas ning **Kaspia mere õiguslikku staatust käsitleva lepingu**¹³ rakendamist.

EL jätkab piirkonnaga tehtava koostöö tugevdamist, sealhulgas ekspertide koolitamise kaudu, et edendada **veevarude integreeritud majandamist**, vähendada vee raiskamist, parandada vee kvaliteeti ning ajakohastada taristuid ja edendada tänapäevaseid põllumajanduslikke niisutussüsteeme.

Kuna piirkond on eriti mõjutatud looduslikest ja inimtegevusest tingitud ohtudest, toetab EL riiklikke ja piirkondlikke jõupingutusi uute poliitikasuundade ja õigusaktide kehtestamisel **katastroofiohu vähendamiseks**. EL teeb kättesaadavaks ka oma teadmised kodanikukaitse ja hädaolukordadele reageerimise kohta, et soodustada toimetuleku ja valmisoleku struktuursemat piirkondlikku käsitusviisi.

¹⁰ Allkirjastatud 12. detsembril 2015.

¹¹ Veediplomaatia – nõukogu 19. novembri 2018. aasta järeldused, 13991/18.

¹² 17. märtsil 1992 Helsingis kokku lepitud piiriveekogude ja rahvusvaheliste järvede kaitse ja kasutamise konventsioon.

¹³ Allkirjastatud 12. augustil 2018 Aktaus.

EL jätkab koostööd keskkonnaga seotud heastamismeetmete toetamisel, et lahendada piirkonnas varasemast uraanikaevandamisest tekkinud **vanade toksiliste keemiliste ja radioaktiivsete jäätmete probleem**.

EL kasutab oma rahastamisvahendeid, toetusi ja tagatise, eelkõige *Euroopa Investeeringupanga* (EIP) pakutavaid vahendeid, ning teeb koostööd *Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga* (EBRD) ja teiste mitmepoolsete arengupankadega, et kaasata **keskkonnaprojektidesse ja keskkonnasäästlikku majandustegevusse avaliku ja eelkõige erasektori kapitali**. Usaldusväärse õigusraamistiku edendamine on erainvesteeringute ligimeelitamisel otsustava tähtsusega.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *piirkondadevahelise ja piirkonnasisese koostöö foorumite ja mehhanismide tugevdamine keskkonna, vee ja kliimamuutuste valdkonnas*
- *kogemuste jagamise ja uuendusliku rahastamise arendamine taastuvenergia edendamiseks*
- *teaduskoostöö ja veemajandusalaste teadusuuringute edendamine ning avatud ja usaldusväärsed andmed kliima ja vee kohta, mis võivad tõhusa poliitika kujundamiseks teavet anda*
- *koostöö tugevdamine Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Kesk-Aasia ennetava diplomaatia piirkondliku keskusega vee ja julgeoleku küsimustes*
- *loodusvarade ja ökosüsteemide säästva haldamise toetamine ning bioloogilise mitmekesisuse strateegilise kava ja 2020. aasta järgse ülemaailmse bioloogilise mitmekesisuse raamistiku rakendamine*
- *kogemuste vahetamise ja koostöö edendamine ringmajanduse, eelkõige säästvate jäätmekäitlussüsteemide ja õhu saastamise vastase võitluse valdkonnas*

2. PARTNERLUS HEAOLU NIMEL

Üha strateegilisem asukoht Euroopa ja Aasia ristumiskohas, noor elanikkond,¹⁴ kirjaoskuse kõrge tase ja külluslikud loodusvarad kindlustavad Kesk-Aasiale märkimisväärse majanduskasvu ja arengupotentsiaali. Samal ajal tunnistatakse piirkonnas üha enam vajadust võtta kasutusele uusi majandusarengu mudeleid ja mitmekesistada majandust, et reageerida globaliseerumisega seotud probleemidele ja võimalustele. EL teeb koostööd Kesk-Aasia riikidega, et aidata saavutada püsivaid tulemusi, mis eeldavad eraturu arendamist, investeeringumiskliima parandamist, rohelisele ja ringmajandusele ülemineku kiirendamist, sotsiaal-majandusliku ebavõrdsuse vähendamist, investeeringut inimkapitali ja inimväärse töö edendamist kõigi jaoks, vallandades piirkonnasisese ja piirkondadevahelise kaubanduse potentsiaali ning edendades kestlikku ühenduvust.

2.1. Partnerluse tugevdamine majandusreformi elluviimiseks

ELil on suur huvi toetada Kesk-Aasia majanduse ümberkujundamist, mis praegu sõltub toorainest või väikese lisaväärtusega ekspordist¹⁵ ja rahasaadetistest, et muuta see mitmekesiseks ja konkurentsivõimeliseks erasektori juhitud majandussüsteemiks, mis suudab luua töökohti, lõimuda piirkondlike ja ülemaailmsete väärtusahelatega ning tagada kõigile ettevõtjatele võrdsed tingimused ja võimalused.

EL püüab edendada piirkonnas **jätkusuutlikumaid ja kaasavamaid majanduskasvu mudeleid**. Majandusreform ja moderniseerimine peaksid tooma kasu kogu ühiskonnale ning aitama vähendada

¹⁴ Pool rahvastikust on alla 20aastased ja Kesk-Aasia riigid peavad igal aastal tööjõuturule vastu võtma miljon uut sisenejat.

¹⁵ 2018. aastal jäi peaaegu 60 % ekspordist süsivesinike ja mineraalide arvele.

ebavõrdsust ja piirkondlikke erinevusi ning maapiirkondade ja linnade vahelist lõhet. Sellega seoses on eriti oluline ELi kogemus maaelu arengu, regionaalpoliitika ja ühtekuuluvuse valdkonnas.

Konkurentsivõimelise erasektori ning eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) arendamisest saab ELi tegevuse prioriteet, arvestades erasektori olulist rolli majanduskasvu, naiste võimendamise, inimväärse töö edendamise ja vaesusevastase võitluse toetamisel. EL edendab kapitaliturgude arengut ja rahastamisvahendite laialdasemat kättesaadavust VKEde jaoks, usaldusväärseid õigusraamistikke ja eelarvepoliitikat ning tõhusat korruptsioonivastast poliitikat. *ELi Kesk-Aasia investeerimisrahastu* esimeseks prioriteediks jääb erasektori areng.

Erasektori investeeringute tähtsaima allikana maailmas on ELil eriti hea võimalus tõhustada strateegilisel tasandil dialoogi nii piirkonna valitsuste ja ettevõtjate esindajatega kui ka rahvusvaheliste finantseerimisasutustega, et edendada Euroopa ettevõtjate jaoks, kes kauplevad Kesk-Aasias või investeerivad seal, **usaldusväärset, läbipaistvat, avatud, mittediskrimineerivat ja prognoositavat õigus- ja poliitilist keskkonda.**

Erasektori arengu ja investeeringute toetamisel tuleks eelkõige keskenduda majanduskasvu ja tööhõivet suurendavatele sektoritele, kus ELil on **eriteadmised ja suhtelised eelised**, nagu põllumajandussektor ja põllumajandusettevõtlus, keskkond ja vesi, energia, transport ja säästev turism.

EL edendab **ettevõtjatevahelist dialoogi ja koostööd** Kesk-Aasiaga, sealhulgas idufirmade ja ettevõtlusinkubaatoritega. See aitab luua ettevõtjatevaheliseks dialoogiks ja koostööks kahepoolseid ja piirkondlikke foorumeid, näiteks *Euroopa kaubanduskojad* Kesk-Aasia riikides. EL seab eesmärgiks kaasata Kesk-Aasia töandjate ja töötajate ühendused dialoogi küsimuste üle, mis ulatuvad investeerimiskliimast hariduse, tööalase konkurentsivõime (sealhulgas naiste ja tüdrukute puhul) ja tööturureformini.

Kuna **kvaliteetse statistika** kättesaadavus on tõhusa avaliku poliitika väljatöötamise eeltingimus, jätkab EL tööd Kesk-Aasia riikide statistikasüsteemide arendamise kallal.

Kesk-Aasia riikidega peetavate korrapäraste kahepoolsete konsultatsioonide raames tugevdab EL vahetusi ja koostööd makromajanduslike reformide, **finants-, rahandus- ja eelarvepoliitika ning riigi rahanduse juhtimise valdkonnas**. EL edendab võlahaldusstrateegiaid ja omamaiste võlakirjaturgude arengut ning hõlbustab rahapoliitika raamistiku ja finantssüsteemi järelevalve reforme.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- ettevõtlus- ja investeerimiskeskonna parandamine ning erasektori, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate arengu toetamine ELi ja Kesk-Aasia ettevõtjate vahelise dialoogi ja koostöö, valdkondliku dialoogi ja tehnilise abi kaudu
- mestimise edendamine, et jagada oskusteavet ja suurendada Kesk-Aasia valitsuste suutlikkust majandusreformide põhiaspektides
- oskusteabe jagamine statistikasüsteemide arendamise kohta

2.2. Piirkondadevahelise ja piirkondliku kaubavahetuse ja investeerimise hõlbustamine

Koos tuleb rohkem ära teha, et kaotada struktuurilised piirangud, mis ahendavad ikka veel ELi ja Kesk-Aasia vahelise kaubanduse ja investeerimise potentsiaali,¹⁶ ergutada piirkondadevahelist kaubandust¹⁷ ja investeringuid ning tagada Kesk-Aasia tihedam lõimumine maailmamajandusega.

EL ergutab ja toetab jätkuvalt kõikide Kesk-Aasia riikide **ühinemist WTOga**. WTO kohustuste täitmine aitab Kesk-Aasia riikidel oma majandust avada, tugevdada rahvusvahelist konkurentsivõimet, lõimuda üleilmsetesse väärtusahelatesse ja osaleda maailmamajanduse juhtimise kujundamises. Võrdsete tingimuste loomine ja piirkonna ettevõtjate usalduse suurendamine hõlmab WTO *riigihankalepinguga* ühinemise edendamist.

Tuginedes oma kogemustele piirkondlike integratsioonimehhanismide alal, toetab EL jõupingutusi **piirkondliku kaubanduse ja investeringute** hõlbustamiseks **Kesk-Aasias**, sealhulgas jagades kogemusi ja parimaid tavasid mittetariifsete kaubandustõketega tegelemise kohta ning edendades õigusnormide lähendamist ja ühtlustamist, mille olulisteks elementideks on osutunud lõimumine *Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni* ja *Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoni* juhitud rahvusvahelise standardimissüsteemi ja tugeva kvaliteedisüsteemiga.

EL kasutab laiendatud partnerlus- ja koostöölepinguid ning tehnilise koostöö programme, et edendada **lähenemist või vastavust ELi eeskirjadele ning rahvusvahelistele ja Euroopa tehnilistele standarditele ning kõrvaldada tehnilised kaubandustõkked**. Need jõupingutused hõlbustavad vastastikust turulepääsu ja loovad turulepääsu võimalusi Kesk-Aasia ettevõtjatele ülemaailmsel tasandil, sest ELi eeskirju ja standardeid tunnustatakse kogu maailmas. Kesk-Aasia riikide toiduohutussüsteemide tugevdamiseks mõeldud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete alase dialoogi tõhustamine oleks kasulik kohalikele tarbijatele ja ettevõtjatele ning hõlbustaks kaubavahetust ELiga.

EL jätkab koostööd Kesk-Aasia riikidega, et parandada **vastastikust turulepääsu kaupade ja teenustega kauplemiseks**. EL suurendab jõupingutusi, et aidata Kesk-Aasia abisaajariikidel paremini kasutada ühepoolset soodustingimustel juurdepääsu ELi turule, mille annavad **GSP** ja **GSP+** ning mis võib ergutada eksporti ja majanduse mitmekesistamist, samuti paremaid tööstandardeid ja -tingimusi, ning täiendada asjakohaselt laiendatud partnerlus- ja koostöölepinguid.

EL tõhustab koostööd Kesk-Aasiaga, et edendada ELi, *Maailma Tolliorganisatsiooni* ja WTO **rahvusvaheliste tollistandardite** järgimist eesmärgiga liikuda tolliprotseduuride lihtsustamise ja ühtlustamisega edasi. EL tugevdab koostööd piirkonnaga, et võidelda ebaseadusliku kaubanduse, piiriüleste ja maksupettuste, maksudest kõrvalehoidumise ja intellektuaalomandi õiguste rikkumise vastu. Liit edendab veelgi teabevahetust, et tugevdada võitlust rahapesu, korruptsiooni ja terrorismi rahastamise vastu.

Oma kogemuste põhjal jätkab EL **geograafiliste tähist** kasutamise ja arendamise edendamist Kesk-Aasia riikides, mis võib aidata neil mitmekesistada oma põllumajandustoodangut suurema lisaväärtuse loomiseks.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *Mittetariifsete kaubandustõkete käsitlemisega seotud ELi kogemuste ja parimate tavade intensiivsem jagamine ning õigusnormide lähendamise ja ühtlustamise edendamine*
- *WTO ja riigihankalepinguga ühinemise toetamine, sealhulgas tehnilise abi kaudu*
- *tervishoiu- ja fütosanitaarmeetmeid käsitleva dialoogi tõhustamine toiduohutussüsteemide*

¹⁶ 2018. aastal oli EL iga Kesk-Aasia riigi viie parima kaubandus- ja investeerimispartneri seas, kuid kaubavahetus piirkonnaga moodustas endiselt vähem kui ühe protsendi ELi kogukaubavahetusest.

¹⁷ 2018. aastal jäi piirkondliku kaubanduse arvele 5 % piirkonna kogukaubavahetusest.

tugevdamiseks

- kogemuste jagamine standardimise ja kvaliteetse taristu kohta, et hõlbustada piirkondadevahelist kaubandust ja kaubavahetust ELiga
- tolliprotseduuride lihtsustamise ja ühtlustamise edendamine ning piiriülese e-kaubanduse arendamise toetamine
- tehnilise koostöö tõhustamine, et kasutada paremini ära soodustingimustel juurdepääsu ELi turule, mida pakuvad GSP ja GSP+
- geograafiliste tähiste kasutamise kogemuste jagamine, et aidata kaasa põllumajandustootmise mitmekesistamisele

2.3. Kestliku ühenduvuse edendamine

Euroopa ja Aasia ühenduvuse arendamine võib tuua Kesk-Aasiale parema taristu, majandusliku mitmekesistamise ning piirkondlikesse ja üleilmsetesse väärtusahelatesse lõimimise kaudu märkimisväärset kasu. ELil on suur huvi Euroopa ja Aasia vaheliste toimivate kaubanduskoridoride arendamise vastu ning soov tagada, et ühenduvus areneks kestlikul, avatud, kaasaval ja reeglitel põhineval viisil, luues seeläbi sobiva keskkonna jätkusuutlikele investeringutele ja võrdsetele võimalustele Kesk-Aasias.

Kooskõlas oma *ELi Euroopa ja Aasia ühendamise strateegiaga*¹⁸ ning kasutades olemasolevat koostöövõrgustikku, loob EL seal, kus see on asjakohane, Kesk-Aasia riikidega **kestliku ühenduvuse partnerlusi**, järgides turupõhimõtteid, tagades läbipaistvuse ja tuginedes rahvusvahelistele standarditele. Selles valdkonnas peaks koostöö keskenduma peamiselt **transpordi-, energia- ja digitaalsetele ühendustele ning inimestevahelistele kontaktidele**. See aitab tuua Kesk-Aasiale kestlikku kasu, mis on midagi enam kui transiidiriigi staatusega seotud eelised, ning abistab Kesk-Aasia riike kestliku arengu ja kliimaeesmärkide saavutamisel.

Euroopa erainvesteeringute ja ELi piirkondlike koostööprogrammide kombinatsioon, mis on aidanud siduda Euroopat naabruskonna ja Kesk-Aasiaga alates üheksakümnendate aastate algusest, on muutnud Euroopa Liidu oluliseks osaliseks Euroopa ja Aasia ühenduvuse edendamisel. Uuendatud rahvusvahelised jõupingutused selles valdkonnas, sealhulgas *üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) laiendamine* ELi naaberriikidesse, Hiina *majandusvööndi ja maanteede algatus (Belt and Road Initiative)* ning muud algatused, võivad luua märkimisväärsed võimalusi Kesk-Aasia oluliste vajaduste rahuldamiseks.

ELi ja Kesk-Aasia riigid tõhustavad koostööd ja tagavad koostoime **transpordiühenduse** kavandamisel ning vajalike õigusraamistike kehtestamisel, sealhulgas hästi välja töötatud TEN-T raamistiku ühendamiseks Kesk-Aasia võrkudega, ka Lõuna-Kaukaasia kaudu, ning teiste piirkondlike võrkudega¹⁹. Eesmärk on saavutada tasakaalustatud ja kestlikud ida-lääne ja põhja-lõuna maismaatranspordi ühendused, tuginedes eelkõige *Kesk-Aasia piirkondlikule majanduskoostööle*. Selle sihi saavutamiseks võib EL pakkuda tehnilist abi ja aidata vajaduse korral kaasa taristu jätkusuutlikule arendamisele, et abistada oma partnereid transpordisüsteemide kavandamisel ja tagada nende süsteemide vastastikune ühendamine. EL aitab kaasa maismaatranspordi CO₂-heite vähendamisele, edendades **elektromobiilsust** nii maanteel kui ka raudteel, ja pöörab asjakohast

¹⁸ Euroopa ja Aasia ühendamine – ELi strateegia põhielemendid – nõukogu 15. oktoobri 2018. aasta järeldused, 13097/18.

¹⁹ Kesk-Aasia riikidega konsulteeritakse seoses Euroopa Liidu ja Hiina vaheliste keskkonnasäästlikul raudteel põhinevate terviklike transpordikoridoride ühisuuringuga, nagu on ette nähtud ELi ja Hiina ühenduvusplatvormi raames.

tähelepanu **õhutranspordi ja tsiviillennunduse** arendamisele, sealhulgas ohutusega seotud küsimustele.

Edasine ELi ja Kesk-Aasia **piirihalduse** alane koostöö, sealhulgas tõhustatud koostöö tänapäevase integreeritud piirihalduse valdkonnas ning **ühilduvate tollitransiidisüsteemide** edendamine, toetavad jõupingutusi transpordi ühenduvuse arendamisel.

EL keskendub jätkuvalt Kesk-Aasia rolli **suurendamisele energiavarustuskindlusesse panustamisel ning ELi tarnijate, allikate ja marsruutide mitmekesistamisel**, hinnates sealhulgas *Kaspia mere torujuhtme* ehitamise võimalust. EL teeb Kesk-Aasiaga koostööd, et edendada õigusraamistikke, tehnoloogiaid ja oskusi, mis on vajalikud kulude vähendamiseks, taastuvate energiaallikate ja energiasäästu tehnoloogiate arendamiseks ning investeringute kaasamiseks segarahastamise ja muude rahaliste stiimulite kaudu. EL aitab ajakohastada elektrienergia jaotamist arukate ja paindlike detsentraliseeritud võrkude kaudu ning **arendada riikidevahelisi ühendusi**, et soodustada piirkondlikku ja piirkondadevahelist elektri kaubandust.

EL ja Kesk-Aasia tõhustavad koostööd **digitaalses majanduses**, keskendudes taskukohase, avatud ja turvalise lairibaühenduse ja digitaalse taristu kättesaadavuse edendamisele, sealhulgas vajalike õigusreformide vastuvõtmisele; suure tõhususega teadus- ja haridusvõrkude arendamise ja tegutsemise toetamisele; digitaalpädevuse ja -oskuste edendamisele; digitaalse ettevõtluse ja töökohtade loomise soodustamisele ning selliste valdkondade arendamisele nagu e-valitsus ja e-haridus. Arvestades digiteerimise valdkondadevahelist olemust, on see ELi Kesk-Aasiaga tehtava koostöö põhiaspekt sellistes valdkondades nagu integreeritud piirihaldus, avaliku halduse reform, kaubandus, transpordi- ja energiataristu ning VKEdes toetus. EL suurendab kogemuste vahetamist asjakohastel foorumitel, kus käsitletakse internetivabadust ja võitlust väärinfo vastu.

Koostöö **Galileo** positsioneerimis-, navigeerimis- ja ajamääramisteenuste kasutamisel võib hõlbustada transpordi ühenduvust ja pakkuda rakendusi energia- ja telekommunikatsioonivõrkudele.

EL teeb tihedat koostööd **kolmandate riikide, piirkondlike organisatsioonide ja rahvusvaheliste finantseerimisasutustega**, et edendada kestlikkust ja võrdseid võimalusi ühenduvuse valdkonnas eesmärgiga teenida Kesk-Aasia ja ELi ühiseid huve. EL püüab saavutada koostöötajate teiste oluliste partneritega, kes osalevad Euroopa ja Aasia ühendatuse edendamises, sealhulgas *Aasia-Euroopa kohtumise* (ASEM) protsessis. ELi pühendumine kestliku ühenduvuse projektide toetamisele peaks aitama parandada piirkonna teiste osalejate investeerimisprojektide üldist kvaliteeti.

EL kasutab oma rahastamisvahendeid, toetusi, tagatiseid ja EIP laene ning teeb koostööd rahvusvaheliste finantseerimisasutustega ja mitmepoolsete arengupankadega, et **kaasata** Kesk-Aasia kestliku ühenduvuse projektidesse **avaliku ja eelkõige erasektori kapitali**.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- kahepoolse ja piirkondadevahelise koostöö tugevdamine, et tagada tegelik kestlik ühenduvus
- ELi ja Kesk-Aasia transpordikoridoride arendamisele kaasaaitamine, tuginedes TEN-T võrkude laiendamisele
- energiakoostööd käsitlevate vastastikuse mõistmise memorandumite raames kahepoolsete dialoogide tõhustamine ja asjakohaste piirkondlike teemakonverentside korraldamine energeetika valdkonnas
- uuendusliku ja segarahastamise kasutamine, et soodustada rohelisi investeringuid, eelkõige taastuvenergia ja energiatõhususe valdkonnas
- ELi vahendite (nt toetused, segarahastamine ja tagatised) kasutamine, samuti

2.4. Investeerimine noortesse, haridusse, innovatsiooni ja kultuuri

Oskuste arendamine on Kesk-Aasia konkurentsivõime ja sotsiaalse ühtekuuluvuse võti. Kvaliteetse hariduse, tööalase konkurentsivõime ja inimväärsede töökohtade edendamine Kesk-Aasia noorte ja naiste jaoks peaks aitama piirkonnal rahuldada kiiresti muutuvate tehnoloogiate nõudmisi ning pakkuda kvalifitseeritud tööjõudu, mida on vaja majanduse mitmekesistamiseks ja välisinvestorite ligimeelitamiseks. Kvaliteetse hariduse ja töökohtade pakkumine, sealhulgas maapiirkondades, ka tüdrukutele ja naistele, jääb kvalifitseeritud tööjõu väljarände ning radikaliseerumise ja vägivaldse ekstremismi ennetamise peamiseks tingimuseks.

EL toetab piirkonnasisest ja piirkondadevahelist koostööd suutlikkuse suurendamiseks ning **hariduse, kõrghariduse ja kutsehariduse kvaliteedi** parandamiseks. Liit edendab **haridussüsteemide ja tööturu ning digitaalse hariduse koostoimet**.

EL võib kasutada programmi *Erasmus+*, et aidata Kesk-Aasia ülikoole uuendamisel ja **kõrgharidust käsitleva Bologna protsessi** eesmärkide täitmisel ning **kutseharidust ja -koolitust käsitlevate Torino põhimõtete** järgimisel. EL peaks arendama Kesk-Aasia ülikoolides **Euroopa uuringuid**. ELi liikmesriikide ülikoole tuleks ergutada looma Kesk-Aasia ülikoolidega rohkem **partnerlusi ja asutama filiaale** ning arendama piirkonnas **keeleõpet**.

EL uurib võimalust aidata Kesk-Aasial arendada **piirkondlikku kõrgharidusruumi**, tuginedes *Euroopa kõrgharidusruumi* (EHEA) näitele. See võimaldaks piirkonna riikidel oma kõrgharidussüsteeme ajakohastada ja muuta need omavahel kokkusobivaks, tugevdades samal ajal nende kvaliteedi tagamise ja tunnustamise mehhanisme.

EL tugevdab koos *Euroopa Koolitusfondiga* koostööd **kutsehariduse ja -koolituse** valdkonnas, et edendada noorte ja täiskasvanute tööalast konkurentsivõimet elukestvat õpet silmas pidades, et vastata Kesk-Aasia muutuvate majandussüsteemide ja piirkonnas tegutsevate Euroopa investorite vajadustele.

ELi koostöö Kesk-Aasiaga **teadusuuringute ja innovatsiooni** valdkonnas võib aidata piirkonna probleeme tõhusamalt lahendada, parandades samas inimestevahelisi kontakte. Teadmiste ja uuenduslike tehnoloogiate vahetamine kliima-, vee- ja keskkonnaprobleemide lahendamisel, samuti toiduga kindlustatuse ning puhta ja taastuva energia valdkonnas aitaks edendada piirkondlikku koostööd, andes poliitika kujundamise jaoks kindlaid, usaldusväärseid ja kättesaadavaid tõendeid. Vastastikku kasulik oleks ka teaduskoostöö tugevdamine põllumajanduse, tervishoiu, keskkonnasäästliku transpordi ja kestliku linnaarengu valdkonnas. ELi ja Kesk-Aasia ülikoolid ning teadusasutused peaksid veelgi rohkem edendama teadlaste liikuvust ja töötajate vahetusi, sealhulgas *Marie Skłodowska-Curie meetme* kaudu.

Kooskõlas *ELi välissuhetes kultuuristrateegia edendamise strateegiaga*²⁰ ja tuginedes Kesk-Aasia Siiditee koridori kultuuripärandile, arendab EL piirkonnaga **kultuurikoostööd**, et edendada partnerlusi, koostootmist ja vastastikuseid vahetusi kultuuri- ja loomemajanduse valdkonnas, kultuuridevahelist dialoogi ja kultuuripärandi säilitamist. Selleks suurendab EL koostööd *ÜRO*

²⁰ 8. juuni 2016. aasta ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia“, JOIN(2016) 29.

Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni ning Euroopa juhtivate kultuuriasutustega. EL edendab kunstnike ja kultuuritöötajate liikuvust vahetuste, koolituste ja residentuuride kaudu, kuid edendada võiks ka liikuvust ja vahetusi spordi valdkonnas.

EL toetab Kesk-Aasiat ning ELi ja Kesk-Aasia vahelisi suhteid käsitlevaid teadusuuringuid ning ergutab looma rohkem võimalusi ELi ja Kesk-Aasia **teadlaste ja mõttekodade liikmete** vaheliseks suhtlemiseks.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *programmide „Horisont“, „Erasmus+“ ja Marie Skłodowska-Curie meetme kaudu Kesk-Aasia toetusesaajate arvu suurendamine ja nende profiili mitmekesistamine*
- *piirkonnasisese ja piirkondadevahelise teadus- ja innovatsioonialase koostöö suurendamine vee, toidu ja keskkonna valdkonnas*
- *õpilaste, töötajate ja teadlaste, samuti õppijate ja koolitajate piirkondliku ja rahvusvahelise liikuvuse ergutamine kutsehariduses ja -koolituses*
- *Kesk-Aasia abistamine Euroopa kõrgharidusruumist inspireeritud piirkondliku koostööprogrammi väljatöötamisel*
- *dialogi loomine ja parimate tavade vahetamise edendamine noorte tööhõive, naiste võimestamise ja tööhõivepoliitika valdkonnas*
- *puudulikke oskuseid ja tööturu ajakohastamist käsitleva dialogi edendamine ELi, Kesk-Aasia ametiasutuste, ettevõtlusorganisatsioonide ja sotsiaalpartnerite vahel*

3. PAREM KOOSTÖÖ

EL seab eesmärgiks edendada Kesk-Aasia suhtes sidusat lähenemisviisi, hoolitsedes selle eest, et valdkondlikud poliitikasuunad aitavad lahendada omavahel üha enam seotud probleeme. ELi institutsioonid ja liikmesriigid peaksid ühiselt rakendama uut ELi strateegiat ning nende vastavate tugevate külgede ja ressursside vahel tuleks luua rohkem koostöid.

3.1. Partnerluse ülesehituse tugevdamine ning kodanikuühiskonna ja parlamentide kaasamine

Piirkondadevahelise dialoogi praeguse institutsioonilise ülesehituse osad on **iga-aastane ELi ja Kesk-Aasia välisministrite kohtumine**, kus ELi esindab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni asepresident, ning iga-aastane **ELi ja Kesk-Aasia kõrgetasemeline poliitiline ja julgeolekualane dialog**, mida peetakse aseministrite tasandil.

Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni asepresident ning Kesk-Aasia riikide välisministrid peaksid vajaduse korral kohtuma ka mitteametlikult, näiteks *ÜRO Peaassamblee* (UNGA) iga-aastaste kohtumiste, OSCE ministrite nõukogu kohtumiste ning muude rahvusvaheliste kohtumiste ja konverentside raames.

Peale nende kohtumiste võiks kaaluda ELi ja Kesk-Aasia **kõrgemate ametnike ad hoc** kohtumisi.

Laiendatud partnerlus- ja koostöölepingute sõlmimine ja jõustumine tugevdab Kesk-Aasia riikidega peetavate **kahepoolsete suhete institutsioonilist raamistikku** ning inimõiguste teemal korrapärase dialoogide pidamine täiendab ministrite ja kõrgemate ametnike tasandil toimuvaid regulaarseid kohtumisi.

Kuna EL ja Kesk-Aasia on võtnud endale sama kohustuse järgida rahvusvahelist õigust ja reeglitel põhinevat ülemaailmset korda, mille keskmes on ÜRO, **tugevdab EL koostööd mitmepoolsetel ja piirkondlikel foorumitel.**

Arvestades Euroopa Parlamendi konstruktiivset rolli ELi ja Kesk-Aasia partnerluse ühise tegevuskava rikastamisel, tuleks soodustada edasist **parlamentidevahelist dialoogi**, sealhulgas korrapärase visiitide kaudu. EL seab eesmärgiks korraldada **rohkem kõrgetasemelisi visiite piirkonda**.

Ka suurendab EL jõupingutusi, et soodustada tihedamat koostööd **kodanikuühiskonna, mõttekodade, kohalike omavalitsuste, ettevõtlussektori, sotsiaalpartnerite, kultuuriorganisatsioonide, akadeemiliste ringkondade ning noortega**. ELi arengukoostöö kavandamise oluline aspekt on kodanikuühiskonnaga peetavad konsultatsioonid, mille eesmärk on tugevdada kodanikuühiskonna suutlikkust edendada valitsuse aruandekohustust ja läbipaistvust.

ELi ja Kesk-Aasia ministrite iga-aastast kohtumist võiks täiendada kohtumistega mitteametliku **ELi ja Kesk-Aasia foorumi** raames, kus saavad kokku kodanikuühiskonna ja teadlaste esindajad, mõttekodade liikmed ning ELi ja Kesk-Aasia ametnikud. Need kohtumised võimaldaksid kodanikuühiskonnal aidata arendada ELi ja Kesk-Aasia partnerlust ja suurendada selle nähtavust.

EL hoogustab Kesk-Aasia küsimusi käsitlevaid konsultatsioone **sarnaseid seisukohti jagavate ja teiste asjaomaste partneritega**, et arendada vastastikust mõistmist ja koostööd valdkondades, kus neil on sarnased huvid.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *kõrgemate ametnike ad hoc kohtumiste korraldamine ELi ja Kesk-Aasia kõrgetasemelise poliitilise ja julgeolekualase dialoogi ning ministrite kohtumiste vahelisel ajal*
- *ministrite mitteametlike konsultatsioonide korraldamine ÜRO Peaassamblee raames ning ÜROs ja teistel mitmepoolsetel foorumitel ühise arusaamise kujundamine ja seisukohtade lähendamine*
- *Kesk-Aasia küsimusi käsitlevate konsultatsioonide hoogustamine kolmandate partneritega vastavalt vajadusele*
- *kodanikuühiskonna kaasamine ELi ja Kesk-Aasia partnerluse arendamisse, sealhulgas mitteametliku ELi ja Kesk-Aasia foorumi loomine*
- *sagedasemate parlamentidevaheliste kontaktide ja visiitide edendamine*

3.2. Tugeva mõjuga koostöö

EL ja selle liikmesriigid on viimase kümne aasta jooksul olnud Kesk-Aasia juhtiv arengukoostööpartner²¹. EL jätkab olemasolevate rahastamisvahendite kasutamist piirkonna toetamiseks ja probleemide lahendamiseks ning ELi ja Kesk-Aasia partnerluse võimaluste maksimaalseks ärakasutamiseks. Eelolevatel aastatel suunab ELi koostööd piirkonnaga **uus ELi Kesk-Aasia strateegia**. ELi osalemise põhielement saab olema **Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu tegevuskava aastani 2030. Dialoog kodanikuühiskonna ja kohalike asutustega** aitab kaasa ka ELi prioriteetide määratlemisele Kesk-Aasia suhtes. Vaja on **suuremat koostoiimet poliitikaga, mida teostavad piirkonna suhtes liikmesriigid; see puudutab ka arengukoostööd**.

Arengukoostöö üksi ei võimalda kestliku arengu eesmärgi saavutada ning seda tuleb kasutada **katalüsaatorina erakapitali ligimeelitamiseks kasvu eesmärgil**. EL peaks piirkonnas võimalikult hästi kasutama oma muid arenguabivahendeid, sealhulgas **uuenduslikke koostööviise**, nagu mestimine ja suurem keskendumine investeringutele. **Laiendatud partnerlus- ja koostöölepingud** pakuvad võimalusi tihedamaks poliitiliseks dialoogiks Kesk-Aasia riikidega paljudes valdkondades, mis aitab kaasa kestliku arengu eesmärkide saavutamisele.

²¹ EL on eraldanud 2014.–2020. aasta eelarvetsükli Kesk-Aasiaga tehtavale arengukoostööle 1,1 miljardit eurot.

Koostöö **rahvusvaheliste finantseerimisasutustega** mängib Kesk-Aasia kestliku arengu jaoks riigi ja erasektori poolse rahastuse hankimisel jätkuvalt olulist rolli.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *ELi ja Kesk-Aasia poliitilise dialoogi korraldamine konkreetsetes valdkondades ja dialoogi toetamine mestimisega*
- *vajaduse korral rahvusvaheliste finantseerimisasutustega tehtava koostöö tugevdamine*

3.3. Partnerluse nähtavuse suurendamine

Selleks et suurendada ELi nähtavust Kesk-Aasias, peavad EL ja selle liikmesriigid välja töötama dünaamilisema ja sihipärasema teabevahetusstrateegia, esitades oma tegevuse põhjendused ja rõhutades võimalusi, mida ELi ja Kesk-Aasia partnerlus võib piirkonnale ja selle kodanikele anda. Eelkõige on selleks vaja välja töötada ühised sõnumid ja määrata kindlaks suhtlemisvõimalused, sealhulgas sotsiaalmeedia ja teiste uute kommunikatsioonitehnoloogiate kaudu, piirkonna noorte, arvamuskujundajate, sotsiaalmeedia mõjutajate, kodanikuühiskonna, teadlaste ja laiemas mõistes meedia tähelepanu saavutamiseks.

Konkreetsed algatused selles valdkonnas peaksid hõlmama järgmist:

- *süsteemilisema ühise sõnumside arendamine ja veebiportaalide ning sotsiaalmeedia kasutamise tõhustamine, et tõsta esile ELi tegevuse tajutavad eelised piirkonnas*

Nõukogu ja Euroopa Parlamenti kutsutakse üles käesolevas ühisteatises esitatud lähenemisviisi ja meetmeid heaks kiitma.